

Juridiska fakultetsstyrelsen
Docent Lotta Maunsbach

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till: ju.da@regeringskansliet.se

Remiss: Domstolsverkets promemoria Några processrättsliga reformer i allmän domstol

Ju2023/01245

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, som har anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av docent Lotta Maunsbach.

I den föreliggande promemorian utreds olika sätt att anpassa domstolarnas verksamhet för att möjliggöra medborgarnas berättigade krav på att få tillgång till rättssäkra avgöranden i rimlig tid. Promemorian har utarbetats av en av Domstolsverket utsedd arbetsgrupp med uppgift att arbeta med processrättsliga frågor med koppling till allmän domstol med hyres- och arrendenämnden. Genomgående i promemorian betonas att de föreslagna ändringarna ska bidra till en effektiv handläggning av mål i domstolarna. I promemorian föreslås i) Utvidgade möjligheter att delta genom videolänk vid sammanträden, ii) Ansökningsavgifter i fler mål, iii) Utvidgade möjligheter att avgöra enklare brottmål i endomarsits, och iv) Ändrad överklagandebestämmelser för ansökningsavgifter.

Utvidgade möjligheter att närvara via videolänk

Juridiska fakultetsstyrelsen instämmer i stora delar med den bedömning som görs i promemorian om att det finns skäl att under vissa förutsättningar utvidga parternas möjlighet att närvara vid förhandlingar genom videolänk. Samtidigt är det viktigt att det tydliggörs att fysisk närvaro inför domstol är huvudregeln och att det ytterst är en rättssäkerhetsfråga. Även om förhandling genom videolänk i många fall har visat sig vara ett i princip fullgott alternativ till fysiska förhandlingar inför en domarpanel i domstolens lokaler finns det anledning att betona att både processprinciper samt parternas och samhällets förtroende för domstolarna, och den viktiga rättsskipande verksamhet som dessa utför, bäst tillgodoses genom fysisk närvaro i rättssalen.

I promemorian föreslås också ökade möjligheter för domare att delta vid förhandlingar genom videolänk. Juridiska fakultetsstyrelsen håller med om att det i vissa fall kan finnas stora vinster med detta, särskilt om en av rättens ledamöter drabbas av lättare sjukdom eller andra omständigheter som gör att han eller hon tillfälligt är förhindrad att ta sig till förhandlingssalen.

En lagändring som den nu föreslagna medför dock att det måste säkerställas att det finns säker och pålitlig teknik som möjliggör en förhandling genom videolänk för samtliga eller vissa processsubjekt. I annat fall finns det en risk för att teknikproblemen skapar oro och distraktioner i förhandlingssituationen både för

domare och parter och därmed motverkar syftet med denna reform, nämligen att säkerställa effektiv handläggning av mål i domstolarna. För de allra flesta parter är det i sig en stor anspänning att vara med under en förhandling i domstol, och det finns en påtaglig risk att denna anspänning förstärks om inte tekniken fungerar klanderfritt.

Det är också viktigt att formerna för närvaro genom videolänk tydliggörs. Precis som nämns i promemorian är det viktigt att deltagande genom videolänk bygger på en känsla av professionalism och seriositet. Domstolarna har en mycket viktig roll i samhället som representanter för den rättskipande verksamheten samt för att upprätthålla ordning under förhandlingarna. Den som deltar genom videolänk bör därför delta från en lokal eller ett rum där denna professionalism kan upprätthållas. Det är också viktigt för att säkerställa att den som är med via länk agerar självständigt utan att utsättas för olika påtryckningar och hot.

Juridiska fakultetsstyrelsen har ingen erinran mot förslaget att utvidga möjligheten att närvara genom videolänk förutsatt att det sker i undantagsfall och att fysisk närvaro fortfarande gäller som utgångspunkt. Förslaget om att nämndemän tillfälligt ska få tjänstgöra vid en domstol i en annan domkrets än där de är folkbokförda tillstyrkes.

Ansökningsavgifter ska införas i fler mål

Juridiska fakultetsstyrelsen instämmer i att det är rimligt att den som vänder sig till domstol för att ta domstolens tjänster i anspråk också ska bidra till att täcka de kostnader som då drabbar det allmänna. Avgiften ska ligga på en nivå så att den har en avhållande effekt på parter att föra okynnesprocesser samtidigt som den inte är högre än att den som har behov av att anhängiggöra ett mål eller ärende ska ha råd med detta. Den föreslagna avgiften om 900 kr uppfyller detta och Juridiska fakultetsstyrelsen tillstyrker förslaget att avgiftsbelägga de i promemorian föreslagna måltyperna.

Utvidgade möjligheter att avgöra enklare brottmål i endomarsits

Mot bakgrund av att straffskalan för vissa brott har höjts och detta ofta är brott som tidigare kunnat avgöras av en lagfaren domare utan att nämndemän deltar i beslutsfattandet, är det rimligt att också ändra förutsättningarna för när detta är möjligt. Att höja gränsen för vilka mål en ensam lagfaren domare i tingsrätt (och tre lagfarna domare i hovrätt) bör få avgöra efter huvudförhandling så att straffmaximum höjs från 6 månaders fängelse till ett års fängelse förefaller väl övervägt. Juridiska fakultetsstyrelsen tillstyrker förslaget om utvidgade möjligheter att avgöra enklare brottmål i endomarsits.

Ändrade överklagandebestämmelser för ansökningsavgifter

Juridiska fakultetsstyrelsen tillstyrker förslaget om ändrade överklagandebestämmelser för ansökningsavgifter.

Lotta Maunsbach